

माध्यमिक शाळांतील इ.५ वी वर्ग प्राथमिक
शाळांना जोडणे व इ. ५ वी वर्गाच्या शिक्षकांचे
समायोजन करण्यास तत्त्वतः मंजूरी देणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: प्राशाव-२०२०/प्र.क्र.२६/एसएम-५
हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा मार्ग,
मंत्रालय, विस्तार भवन, मुंबई-३२
दिनांक: १६ सप्टेंबर, २०२०

वाचा :-

१. शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग शासन निर्णय, क्र.एसएसएन-१०१७/(५२८/१९)
माशि-१ दि. ०१/०३/१९९९
२. शालेय शिक्षण व क्रीडा विभागाचे पत्र क्र. संकिर्ण-२०१०/(२९४/१०)माशि-१
दि. ३१/०७/२०१०
३. शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग शासन निर्णय, क्र. संकिर्ण २०११/(४४७/११) (अ)
प्राशि-३, दि. ०२/०५/२०१२
४. शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग शासन निर्णय, क्र. प्राशातु- १११२/(२५८/२०१२)
प्राशि-३ दि.१३/०२/२०१३
५. शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग शासन निर्णय, क्र. प्राशातु- १११२/(२५८/२०१३)
प्राशि-३ दि.०२/०७/२०१३
६. शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग शासन शुध्दीपत्रक, क्र. प्राशाधो- २०१४/
(१८१/२०१४) एसएम-५, दि.२४/०३/२०१५
७. शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग शासन निर्णय, क्र.एसएसएन-२०१५/प्र.क्र. १६/१५/
टिएनटी-२, दि.२८/०८/२०१५
८. शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग शासन निर्णय, क्र.एसएसएन-२०१७(२२/१७)
टिएनटी-२, दि.०४/१०/२०१७
९. शासन पत्र क्र. एसएसएन-२०१७ (२२/१७)/टिएनटी-२, दि. २२/१२/२०१७
१०. शासन पत्र क्र. एसएसएन-२०१७ (२२/१७)/टिएनटी-२, दि. ०४/०९/२०१८
११. शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग शासन निर्णय, क्र: प्राशातु- २०१८/ प्र.क्र.२०४/
एसएम- ५, दि. १९/०९/२०१९.

प्रस्तावना :-

बालकांचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा हक्क अधिनियम, २००९ मधील तरतुदी विचारात घेऊन दि. १३/०२/२०१३ च्या शासन निर्णयान्वये, शाळांची प्राथमिक, उच्च प्राथमिक, माध्यमिक व उच्च माध्यमिक अशी संरचना/ स्तर निश्चित करण्यात आले आहेत. तसेच अधिनियमातील तरतुदी विचारात घेता, शासन निर्णय दि. २८/८/२०१५ नुसार नवीन शाळा सुरु करणे, वर्ग जोडणे याबाबत शाळांमध्ये संरचनात्मक बदल करण्यात आलेले आहेत. त्यानुसार इ. १ ली ते इ. ५ वी, इ. ६ वी ते इ. ८ वी इ. ९ वी ते १० वी असे गट करण्यात आलेले आहेत.

सद्यस्थितीत राज्यातील माध्यमिक शाळा या (१)इ. ५ वी ते १० वी, (२) इ. ५ वी ते इ.१२ वी, (३) इ. ८ वी ते इ. १० वी (४) इ. ८ वी ते १२ वी या गटाच्या/संरचनेच्या आहेत. तथापि, बालकांचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा हक्क अधिनियम, २००९ मधील तरतुदीनुसार राज्यात नवीन शाळांना परवानगी देताना इ. १ ली ते इ. ५ वी, इ. ६ वी ते इ. ८ वी व इ.९ वी ते इ. १० वी हे गट विचारात घेऊन परवानगी दिली जाते. माध्यमिक शाळा म्हणून परवानगी देतांना आरटीई, २००९ लागू होण्यापूर्वी इ. ८ वी पासून देण्यात येत होती. तथापि, आरटीई, २००९ तुरतुदी विचारात घेऊन इ. ९ वी पासून परवानगी देण्यात येत आहे.

दि. २ जुलै, २०१३ च्या शासन निर्णयान्वये इ. १ ली ते ४ थी च्या शाळांना इ. ५ वी चा वर्ग व इ. १ ली ते ७ वी च्या शाळांना इ. ८ वी चा वर्ग जोडण्याचा निर्णय घेण्यात आलेला आहे. शासन निर्णय दि.२४/३/२०१५ व दि. २८/८/२०१५ च्या तरतुदीनुसार प्राथमिक शाळेच्या परिसरात अनुक्रमे ५ वी व इ. ८ वी वर्ग नसल्यास तेथे मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, आयुक्त महानगरपालिका, मुख्याधिकारी नगरपरिषद/ नगरपालिका यांच्या शिफारशीने प्राथमिक शाळेत इ. ५ वी व इ. ८ वी वर्ग सुरु करण्यास शासनाने वेळोवेळी परवानगी दिलेली आहे. तसेच दि. १९/०९/२०१९ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये इ. ५ वी चा वर्ग व उच्च प्राथमिक शाळेस इ. ८ वी चा वर्ग जोडण्यासंदर्भात स्पष्टीकरण/ सुधारित आदेश निर्गमित करण्यात आले आहेत.

राज्यातील माध्यमिक शाळांमध्ये इ. ५ वी, ६ वी ते इ. ८ वी व इ. ९ वी ते इ. १० वी या तीन गटांमध्ये विद्यार्थी विभागलेले आहेत. माध्यमिक शाळांतील या नवीन संरचनेनुसार प्राथमिक गटातील इ. ५ वी या एकाच वर्गाचा एक स्वतंत्र गट तयार झालेला आहे. या एका गटामुळे माध्यमिक शाळांमध्ये प्राथमिक शिक्षक कार्यरत आहेत.

माध्यमिक शाळांतील इ. ५ वी मध्ये नजीकच्या गावातील / वाडी/ वस्तीतील ५ कि.मी. परीसरातील मुले प्रवेश घेतात. आरटीई, अधिनियम २००९ मधील तरतुदीनुसार इ. १ ली ते ५ वी पर्यंतचे शिक्षण १ कि.मी परीसरात देणे आवश्यक आहे. सदर तरतूद व नवीन संरचनेनुसार गट विचारत घेता माध्यमिक शाळांतील इ. ५ वी चे वर्ग प्राथमिक शाळांना जोडणे अधिक संयुक्तिक

ठरेल. यामुळे इ. ५ वी च्या मुलांना कमी अंतर प्रवास करावा लागेल, व घराच्या जास्त जवळ शाळा उपलब्ध होईल. तसेच, मुलांना पुर्ण प्राथमिक शिक्षण एकाच शाळेत पूर्ण करणे शक्य होईल.

केंद्र शासनामार्फत चालविण्यात येणा-या शाळांमध्ये जसे की, जवाहर नवोदय विद्यालय, केंद्रिय विद्यालय, केंद्र शासित प्रदेशातील शाळा, इत्यादी, माध्यमिक शाळांमध्ये सुद्धा इ. ६ वी ते इ. १२ वी वर्गांची व्यवस्था आहे.

बालकांचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा हक्क अधिनियम, २००९ मधील तरतूदीनुसार माध्यमिक शाळांतील इ. ५ वी चा वर्ग प्राथमिक शाळांना जोडणे व या वर्गातील शिकविणाऱ्या शिक्षकांचे समायोजन करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. याअनुषंगाने सर्व बाबींचा विचार करुन खालीलप्रमाणे निर्णय घेण्यात येत आहे.

शासन निर्णय :-

१. स्थानिक परिस्थितीप्रमाणे नियोजन करुन, राज्यातील ज्या शासकीय किंवा खाजगी अनुदानित/ अंशतः अनुदानित माध्यमिक (५ वी ते १० वी, इत्यादी) शाळेत इ. ५ वी चा वर्ग आहे, तो तेथून वर्ग करुन इ. १ ली ते इ. ४ थी वर्ग असणा-या स्थानिक/ नागरी स्वराज्य संस्थांच्या प्राथमिक शाळांमध्ये किंवा खाजगी अनुदानित/ अंशतः अनुदानित प्राथमिक शाळांमध्ये टप्प्या-टप्प्यात जोडण्यात यावा. जिल्हा स्तरावर व जिल्ह्यांतर्गत (ग्रामीण व शहरी क्षेत्रातही) सदर कार्यवाही व त्याचे नियोजन व अंमलबजावणी संबंधित मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद यांच्या सनियंत्रणाखाली करण्यात यावी. हे करताना कोणत्याही शिक्षकाच्या वेतनावर शासनाचा आर्थिक बोजा वाढणार नाही याची दक्षता घ्यावी.
२. ज्या माध्यमिक शाळांमध्ये इ. ५ वी चे वर्ग आहेत त्या शाळांमधील इ. ५ वी च्या वर्गातील विद्यार्थ्यांचे समायोजन त्यांच्या इच्छेप्रमाणे व त्यांच्या घराजवळच्या खाजगी अनुदानित/ स्थानिक/ नागरी स्वराज्य संस्थेच्या प्राथमिक शाळांमध्ये करण्यात यावे.
३. ज्या खाजगी अनुदानित संस्थेच्या माध्यमिक शाळेतील इ. ५ वी चा वर्ग प्राथमिक शाळेला जोडावयाचा आहे व त्याच संस्थेची/ व्यवस्थापनाची इ. १ ली ते इ. ४ थी वर्ग असणारी

अनुदानित किंवा त्याच टप्प्यावर अंशतः अनुदानित प्राथमिक शाळा त्या परिसरामध्ये उपलब्ध असल्यास सदर प्राथमिक शाळेस सदर इ. ५ वी चा वर्ग (शक्यतो विद्यार्थ्यांसह) जोडण्यात यावा.

४. पहिल्या टप्प्यात प्राथमिक शाळांमध्ये इ. ५ वी चा वर्ग जोडताना ज्या प्राथमिक शाळांमध्ये भौतिक सोयी-सुविधा उपलब्ध आहेत त्या शाळेमध्ये विद्यार्थ्यांचे समायोजन करण्यात यावे. जिल्हा परिषद प्राथमिक शाळेत जेथे नव्याने इ. ५ वी चा वर्ग सुरु करावयाचा आहे, तेथे आवश्यक वर्ग खोली उपलब्ध नसल्यास स्थानिक स्वराज्य संस्थेने अन्य पर्यायी तात्पुरती व्यवस्था करावी किंवा नवीन वर्ग खोल्यांचे बांधकाम करावे.
५. खाजगी अनुदानित माध्यमिक शाळेतील इ. ५ वी च्या वर्गावरील कार्यरत शिक्षकांचे समायोजन प्रथम प्राधान्याने त्याच संस्थेअंतर्गत सुरु असलेल्या इतर अनुदानित शाळेत करण्यात यावे. कार्यरत शिक्षक ज्या संस्थेमध्ये कार्यरत आहे त्या संस्थेमध्ये समायोजन करणे शक्य नसल्यास दुसरा प्राधान्यक्रम म्हणून सदर शिक्षकांचे अन्य खाजगी अनुदानित संस्थेमध्ये समायोजन करण्यात यावे. अशाप्रकारे इतर खाजगी अनुदानित संस्थेमध्ये सुद्धा समायोजन न होऊ शकलेल्या शिक्षकांचे समायोजन तृतीय प्राधान्यक्रम म्हणून स्थानिक/ नागरी स्वराज्य संस्थांच्या शाळांमध्ये करण्यात यावे. मात्र अंशतः अनुदानित शाळेतून पूर्णतः अनुदानित किंवा वाढीव टप्प्यावर अनुदानित किंवा नागरी / स्थानिक स्वराज्य संस्थेच्या शाळेत समायोजन करू नये, जेणेकरून शासनावर आर्थिक बोजा वाढणार नाही.
६. वरीलप्रमाणे शिक्षकांचे समायोजन शासन निर्णय दि. ४/१०/२०१७ मधील तरतूदीनुसार टप्प्या-टप्प्यात जिल्हा, विभाग व राज्य स्तरावर करण्यात यावे. सदर समायोजन करण्याची जबाबदारी जिल्हा स्तरावर संबंधित मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, विभागीय स्तरावर संबंधित विभागीय शिक्षण उपसंचालक व राज्य स्तरावर शिक्षण संचालक (माध्यमिक व उच्च माध्यमिक), महाराष्ट्र राज्य व शिक्षण संचालक (प्राथमिक), महाराष्ट्र राज्य यांची राहिल. वर्गाचे समायोजन करताना शासनावर कोणताही अधिक आर्थिक बोजा निर्माण होणार नाही व कोणतेही नवीन पद निर्माण होणार नाही याची दक्षता घ्यावी.

७. खाजगी अनुदानित माध्यमिक शाळांनी (सध्याच्या ५ वी ते १० वी, इत्यादी) यापुढे इ. ५ वी मध्ये नवीन विद्यार्थ्यांना प्रवेश देऊ नयेत. संबंधित विद्यार्थ्यांना परिसरातील प्राथमिक शाळांमध्ये प्रवेश घेण्यास सूचित करावे.

आयुक्त (शिक्षण), महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांनी या शासन निर्णयाची अंमलबजावणी होण्याच्या दृष्टीने सदर उपक्रमाचा वेळोवेळी आढावा घ्यावा.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक क्र. २०२००९१६१६४२०२५३२१ असा आहे. हा शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशान्वये व नावाने,

(इ. मु. काझी)
सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

- १) मा. राज्यपालांचे सचिव, राजभवन, मुंबई
- २) मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- ३) मा.सभापती, महाराष्ट्र विधानपरिषद, मुंबई यांचे सचिव
- ४) मा.अध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा, मुंबई यांचे सचिव
- ५) मा. उपसभापती, महाराष्ट्र विधान परिषद, मुंबई यांचे सचिव
- ६) मा. उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा, मुंबई यांचे सचिव
- ७) मा. विरोधी पक्षनेता, महाराष्ट्र विधान परिषद, मुंबई यांचे खाजगी सचिव
- ८) मा. विरोधी पक्षनेता, महाराष्ट्र विधानसभा, मुंबई यांचे खाजगी सचिव
- ९) मा. मंत्री (शालेय शिक्षण) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- १०) मा. राज्यमंत्री (शालेय शिक्षण) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- ११) अपर मुख्य सचिव, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- १२) आयुक्त (शिक्षण), महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- १३) सर्व आयुक्त, महानगरपालिका
- १४) शिक्षण संचालक (माध्यमिक व उच्च माध्यमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- १५) शिक्षण संचालक (प्राथमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- १६) सर्व जिल्हाधिकारी

- १७) सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद
- १८) सर्व विभागीय शिक्षण उपसंचालक.
- १९) सर्व मुख्याधिकारी, नगरपालिका/ नगर परिषदा
- २०) सर्व शिक्षणाधिकारी (प्राथमिक/ माध्यमिक).
- २१) शिक्षण निरीक्षक (उत्तर/दक्षिण/पश्चिम), मुंबई.
- २२) निवडनस्ती (एसएम-५).